

Datum
2021-09-23
Adress
August Palms Plats 1
Diarienummer
STK-2021-854

Yttrande

Till
Utbildningsdepartementet

Remiss från Utbildningsdepartementet - En tioårig grundskola - Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och same-skolan (SOU 2021:33)

U2021/002645

Sammanfattning

Kommunstyrelsen ser positivt på förslagen om en tioårig grundskola men ser även en rad utmaningar som kommunstyrelsen redogör för nedan.

Yttrande

Kapitel 5

5.1 Förskoleklassen upphör och lågstadiet utökas med en ny årskurs 1

I remissen står det att "Syftet är att förbättra kunskapsresultaten genom att eleverna ges mer undervisning utifrån grundskolans kursplaner och inom den regel- och kompetensmässiga struktur som grundskolan har.". Kommunstyrelsen noterar att detta inte får stöd i utredningens forskningsöversikt och de erfarenheter som finns från de nordiska grannländerna. Forskningsöversikten pekar på att flera olika rapporter kommer till samma slutsats, att det saknas evidens för att en tidigarelagd formell undervisning har effekt på barns lärande. Eftersom det sedan 2018 redan är skolplikt, blir det ingen skillnad gällande ålder för skolstart. Den stora skillnaden kommer att ligga i att nya årskurs 1 kommer tillhöra lågstadiets läroplan, som i dagsläget inte är anpassad för elever i skolstartsåldern. Det behöver förtydligas hur en verksamhet för elever i skolstartsåldern kan utformas, och syftet med utbildningen i nya årskurs 1 behöver vara detsamma som nu, vilket bland annat innebär innehåll både från förskolans och skolans pedagogik, variation av arbetssätt, uttrycksformer, samt lekens betydelse för kunskapsinhämtning i skolstartsåldern.

I Norge finns det enligt rapporten erfarenhet av sänkt skolålder och erfarenheterna från den norska reformen bör tas i beaktande. Denna reform utvärderas för närvarande av den norska motsvarigheten till utbildningsdepartementet ("Kunnskapsdepartementet") och utredningen

ska vara klar 2023. Det har framkommit i forskningsöversikten och i utredningen att ett eventuellt införande av tioårig grundskola i Sverige bör avvaktas till dess att det går att ta del av den forskning och de erfarenheter som framkommer i bland annat denna rapport, men även forskning och erfarenheter i en svensk kontext.

I arbetet med att nå högre måluppfyllelse bör fokus vara tidiga stödinsatser och att se till att undervisningen håller en god kvalitet. Detta är faktorer där det finns evidens och forskning för att resultaten förbättras och som medför att fler elever går ut gymnasiet med godkända betyg.

Antalet övergångar mellan olika verksamheter och skolformer skulle minska för de yngsta barnen om förslaget genomförs vilket kan ses som positivt. Det är inte rimligt att det är de yngsta barnen som under loppet av några år ska passera fyra olika organisationer med olika vuxna (förskolan, förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet). En ordning som den föreslagna innebär också att förskolans personal kan samverka direkt med den mottagande lärare i grundskolan som sedan i bästa fall kommer att följa barnet under de kommande fyra åren.

5.2.4 Kombinationen av förskolans och grundskolans arbetssätt och pedagogik ska bibehållas

Det är mycket angeläget att utbildningen för 5-6-åringar fortsatt präglas av en variation av arbetssätt och arbetsformer med betydande inslag av fysisk aktivitet och utevistelse, lek, samspel, social träning samt estetiska uttrycksformer. Detta även om elevernas tidiga läs- och skrivutveckling och utvecklande av grundläggande matematiska förmågor ges mer utrymme. Kommunstyrelsen bedömer emellertid att de författningsförslag som ska borga för att förskolepedagogiken blir en del av den föreslagna årskurs 1, inte kommer få det genomslag som förutsätts i betänkandet. Istället finns risk att barnen när de börjar årskurs 1 kommer att mötas av en alltför skollik, prestationsinriktad och strukturerad undervisning och utbildning. För ett sådant scenario talar att det är lärare behöriga i grundskolan och inte förskollärare som ska svara för undervisningen och att dessa lärare kan men inte måste genomgå ett "Förskolepedagogiskt lyft" av oklart innehåll och omfattning. Den nya årskurs 1 ska även i övrigt helt omfattas av grundskolans övergripande syfte, mål och krav, oavsett om eleven är 5 - 6 år eller 15 år. Detta sammantaget visar att incitamenten för att arbetssätt och pedagogik från förskolan, som forskning visar gynnar elevens fortsatta skolgång, riskerar att hamna på undantag i en ny årskurs 1.

5.2.7 Om kartläggningsmaterialet

Kommunstyrelsen anser att Skolverket i sin eventuella revidering av kartläggningsmaterialet, bör ta hänsyn till vad studier har visat gällande kartläggningsarbetet och dess effekter. Kommunstyrelsen ser annars en risk att eleverna får mindre undervisning än vad de har rätt till när mycket tid riskerar att gå till kartläggningsarbete än till undervisning.

5.4 Övergång till grundsärskola

I utredningens förslag lyfts frågan upp om grundsärskolans organisation och elevernas möjlighet att påbörja grundsärskolan i det som skulle bli nya årskurs 1. I dagsläget finns inte

förskoleklass i grundsärskolan och elever som idag ska börja i grundsärskolan och som har gått i förskoleklass kan i många fall tvingas byta skolenhet. Därför anser kommunstyrelsen att utredningens förslag är positivt gällande utformningen för grundsärskolan utifrån att eleverna kan fortsätta på samma skolenhet, samt att flexibiliteten finns kvar gällande den enskilde elevens behov av att eventuellt fortsätta på förskola och senarelägga skolstarten ett år.

5.4.3 Information vid övergång mellan förskola och skola

Kommunstyrelsen är positiv till förslaget om att förskola oavsett tystnadsplikten och utan vårdnadshavarnas samtycke, ska kunna överlämna relevant information till mottagande skola och fritidshem i de fall detta behövs. En sådan möjlighet finns redan enligt skollagen för övrig barn- och ungdomsutbildning och det finns enligt kommunstyrelsen inga bärande argument för att ha en annan reglering för förskola. Idag medför den starka sekretessen att det krävs mycket starka skäl för att verksamheterna ska kunna bryta sekretess och tystnadsplikt och överlämna information om t.ex. barnets stödbehov till mottagande skola. Kommunstyrelsen ställer sig dock frågande till varför inte förslaget också omfattar överlämning av nödvändig information om barn som flyttar mellan olika huvudmäns förskolor/ pedagogisk omsorg, mellan vilka det i dag gäller stark sekretess. En sådan möjlighet att överlämna relevant information mellan skolor med olika huvudmän finns i dag inom barn- och ungdomsutbildningen i övrigt. Utredaren har inte motiverat varför förskola och pedagogisk omsorg ska undantas från denna möjlighet.

5.4.4 Samverkan vid övergångar

Kommunstyrelsen ställer sig positiv till att läroplanernas skrivningar kring övergång och samverkan stärks. Att en välfungerande övergång och samverkan mellan förskola och skola påverkar många barns trygghet, fortsatta lärande och utveckling framgår av forskningsöversikten. Samtidigt är det väl känt att det finns stora svårigheter att få processen kring barnens övergångar mellan förskola och skola att fungera. Skälet till övergångsproblematiken handlar bland annat om att barn från en och samma förskola på grund av det fria skolvalet kan spridas till ett större antal skolor och huvudmän. Det är då oftast inte möjligt för förskolans personal att samverka med mottagande lärare på alla dessa skolor eller tillsammans med barnen besöka samtliga skolor som barnen ska börja på. Kommunstyrelsen välkomnar rekommendationer i allmänna råd eller på annat sätt som tydliggör för såväl förskola, pedagogisk omsorg som skola hur avlämnande verksamhet liksom mottagande skola ska ta sig an övergångsuppdraget under dessa förutsättningar. Kommunstyrelsen ser också behov av riktlinjer, rekommendationer eller annat stöd från statlig nivå som konkretiserar förslaget om sådana övergångsaktiviteter som enligt forskningsöversikten ger barnen möjlighet att utveckla de sociala och praktiska förmågor som ofta förväntas i samband med skolstart. I dag förekommer det inte sällan att förskola och mottagande skola i brist på tydlighet i styrdokumentet, har olika uppfattningar om och förväntningar på vilka förmågor förskolan ska ge barnen förutsättning att utveckla inför skolstarten.

5.5 Modersmålsundervisning

2019 beslutade grundskolenämnden i Malmö stad att modersmålsundervisningen inte skulle genomföras i förskoleklass. I utredningens förslag föreslås att modersmålsundervisningen ska erbjudas från och med nya årskurs 1 vilket innebär att detta i dagsläget uppskattas

medföra en merkostnad på 5 miljoner kronor årligen. Vid en eventuell omorganisation av förskoleklass till årskurs 1 bör modersmålsundervisning erbjudas först från och med nya årskurs 2 (motsvarande årskurs 1 idag).

Kapitel 6

Behörighet, behörighetsgivande utbildning och kompetensutveckling

Kommunstyrelsen anser att det kommer finnas stora utmaningar att möta behovet av legitimerade lärare och för att det ska vara genomförbart med ett ikraftträdande utifrån det som utredningens föreslår, måste insatser för detta införas snarast möjligt av staten.

De största utmaningarna blir att tillgodose tillräckligt med legitimerade lärare i den nya årskurs 1 och att även befintlig personal med behörighet för att undervisa i nuvarande årskurs 1 – 3 får kompetens att undervisa i nya årskurs 1 (dagens förskoleklass). Utifrån att det år 2019/2020 enbart examinerades 1 300 grundlärare med inriktning i årskurserna F-3 i Sverige, anser kommunstyrelsen att det redan idag är mycket utmanande att möta behovet av legitimerade lärare och det kommer vara ännu större i en tioårig grundskola.

Kommunstyrelsen efterfrågar förslag på hur grundskollärare som ej har förskolebehörighet ska vidareutbildas. Detta saknas i utredningen och kommer medföra behov av kompetenshöjande insatser och finansiering av detta vid en eventuell implementering av en tioårig grundskola. Den kompetensutveckling för grundskollärare som föreslås är inte tillräcklig för att tillgodogöra sig de kunskaper som krävs för att undervisa elever i skolstartsåldern. Vid ett eventuellt införande av tioårig grundskola bör en utbildning motsvarande den som ges till förskollärare vara obligatorisk för grundskollärare, för att säkerställa att eleverna under sitt första skolår ges åldersadekvat undervisning och därmed enligt tidigare nämnd forskning högre måluppfyllelse på sikt.

Övergångsperiod för förskolelärare

Kommunstyrelsen anser att om tioårig grundskola införs, ska en förskollärare som har en anställning i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 och som enligt gällande bestämmelser är behörig att undervisa i förskoleklassen, också ska vara behörig att undervisa i nya årskurs 1 i grundskolan. Enligt utredningen ska det endast finnas en övergångsperiod på fem år för förskollärare i en ny årskurs 1, men kommunstyrelsen ser det som mycket svårt att täcka det behov av kompetens som kommer att uppstå om förslagen genomförs. Förändringarna medför stora utmaningar gällande kompetensförsörjningen och den idag rådande personalbristen medför att verksamheten riskerar att få stora utmaningar att fungera väl; om erfaren personal inte kan vara kvar eller om stora delar av personalstyrkan behöver vara tjänstlediga för att läsa in behörighet. Kommunstyrelsen efterfrågar förslag på hur den utbildning och de kunskaper förskollärare har om barn i skolstartsåldern ska tas tillvara.

Kompetenshöjande insatser

Utifrån de utbildningar som genomförts inom kompetenshöjning av personalen har det av rektorerna upplevts att tjänstledigheten medför en del utmaningar. I grundskoleförvaltningens uppdragsutbildningar är det vanligt med 20 % tjänstledighet och en studietakt på 100 % vilket är att föredra framför utredningens förslag. Erfarenheterna från genomförda

uppdragsutbildningar i grundskoleförvaltningen är att det upplevs vara bättre med en intensivare utbildning under en kortare tid istället för att låta det pågå under en längre tid. Det är problematiskt att Skolverkets bidrag inte ger full täckning för arbetsgivarens omkostnader för fortbildningsinsatserna. Vidare efterfrågar kommunstyrelsen förtydligande om de kompetenshöjande insatserna som lyfts fram i utredningen leder till legitimation. Utan legitimation är det svårt att hitta incitament till varför utbildningarna ska genomföras.

Utifrån detta bör Skolverket se över förutsättningarna och upplägget gällande hur förskollärare ska kunna fullgöra behörighetsgivande utbildning enligt förordning (2021:151). Utredningens förslag riskerar medföra stor personalbrist vid en omorganisation av lågstadiet. I utredningen framgår det inte heller om hur grundskolelärare ska vidareutbildas för att undervisa elever i skolstartsåldern.

Komplettera behörighet

Kommunstyrelsen är positiv till att det skapas möjligheter för att komplettera behörigheten för att kunna undervisa i nya årskurs 1 – 4. Redan idag ser kommunstyrelsen fördelar med att utvidga möjligheten att komplettera behörigheten för lärare som idag undervisar i förskoleklass eller årskurs 1 – 3, men som inte har behörighet för hela årskurs F - 3. Upplägget av de behörighetsgivande kurserna måste dock vara strukturerat på ett sådant sätt att de är organisatoriskt genomförbara och kompenseras fullt ut av statliga bidrag. Det är av stor vikt att utbildningarna inte tar för mycket och för lång tid i anspråk, detta för att de ska kunna genomföras inom ramen för grundskolornas verksamhet. Kommunstyrelsen vill även påpeka att fortbildningar som syftar till att ge förskollärare behörighet i ett eller flera ämnen i lågstadiet, kan påverka tillgången till utbildad personal i förskolan och att Skolverket måste ta det med i beaktandet av utformningen och för vem utbildningen riktar sig till.

Kapitel 7

Genomförande och utvärdering av reformen

Om utredningens förslag genomförs anser kommunstyrelsen att utbildningarna och statsbidragen för dessa utbildningar måste träda i kraft tidigare än utredningens förslag om 1 augusti 2024 respektive 1 juli 2026. Det måste också tas hänsyn till andra kommande förändringar i grundskolan som revideringen av läroplaner och kursplaner. Vid en eventuell implementering är det viktigt att det genomförs genom en nationellt samlad reformstrategi, att utbildningar och finansiering av dessa tas fram snabbt och att det görs en kontinuerlig uppföljning och reformutvärdering. Staten måste ta ett mycket större ansvar för finansiering av reformer där staten ger kommunen utökade eller nya uppgifter. När det gäller införandet av en tioårig grundskola kommer det innebära ökade kostnader för huvudmännen och därför borde statens ekonomiska ansvar vara tydliggjort redan i remissen och inget som ska framkomma först efter svar från remissinstanserna.

Ordförande

.....
Karin Stjernfeldt Jammeh
.....

Sekreterare

.....
Belma Rosary
.....

Moderaterna lämnar in ett särskilt yttrande.